

Ongeplande zwangerschappen en geboortes in Europa

Hoe kan het dat ongeplande zwangerschappen en geboortes zo vaak voorkomen in Europa terwijl de toegang tot anticonceptie en abortus over het algemeen goed is geregeld? Een verkenning van de factoren achter deze paradox.

Anticonceptiegebruik in Europa is hoog vergeleken met de rest van de wereld: in 2019 gebruikte 56 procent van alle vrouwen een vorm van anticonceptie, tegenover 49 procent wereldwijd. De onderstaande tabel laat zien dat praktisch de helft van deze vrouwen (49%) een moderne methode gebruikte (pil, condoom, spiraaltje, prik-pil, hormoonstaafje of sterilisatie) en 5 procent een traditionele methode (coïtus interruptus of periodieke onthouding). Desondanks komen ongeplande zwangerschappen regelmatig voor. Eerder onderzoek schatte dat 34 procent van de zwangerschappen in West-Europa en 54 procent in Oost-Europa ongepland was. Wereldwijd lag dit percentage op 40 procent.

Een belangrijke verklaring voor dit hoge percentage ongeplande zwangerschappen moeten we zoeken in het lage aantal kinderen dat Europese vrouwen gemiddeld willen. In combinatie met het feit dat veel vrouwen al voor hun 20ste seksueel actief zijn, betekent dit dat heteroseksuele vrouwen een groot deel van hun leven het risico lopen om ongepland zwanger te worden. Om een zwangerschap in deze periode te voorkomen is perfect gebruik van moderne anticonceptie noodzakelijk. Dit blijkt in de praktijk lastig. Zo bleek uit een Frans onderzoek dat twee op de drie vrouwen die in de afgelopen vijf jaar een ongeplande zwangerschap had meegemaakt wél anticonceptie gebruikte op het moment van conceptie. De gekozen methode speelde hierbij een belangrijke rol. Traditionele methoden zijn

het minst betrouwbaar. Ze zijn moeilijk correct toe te passen en zelfs bij perfect gebruik bestaat er een aanzienlijke kans op zwangerschap. Hoewel slechts twee procent van de vrouwen in West-Europa deze methoden gebruikt maakte 22 procent van de vrouwen in de Franse studie op het moment van conceptie van een ongewenste zwangerschap gebruik van een traditionele methode.

Maar ook moderne methoden kunnen bij foutief gebruik leiden tot ongeplande zwangerschappen. De meeste Europese vrouwen die een moderne methode gebruiken, kiezen voor de pil of het condoom (zie tabel). In vergelijking met bijvoorbeeld het spiraaltje zijn deze methoden lastiger in gebruik. Uit het eerdergenoemde Franse onderzoek blijkt dat vrouwen de pil regelmatig vergaten, deze te laat innamen, of dat het condoom scheurde of afgleed. Overigens kunnen ook moderne methoden falen. De WHO schat dat van de 1000 vrouwen die een condoom perfect gebruiken er jaarlijks 20 zwanger worden. Geschat wordt dat de helft van de Europese vrouwen die ongepland zwanger raken besluit deze zwangerschap te beëindigen (zie tabel). Hierdoor ligt het aantal ongeplande zwangerschappen dat leidt tot een geboorte – met andere woorden ongeplande geboortes – lager. Een studie naar ongeplande geboortes binnen stabiele relaties toonde aan dat in Frankrijk, Italië en Oostenrijk 8 tot 19 procent van de geboortes ongepland was, terwijl dit percentage in Bulgarije, Hon-

DEMOS verschijnt 10 x per jaar en wil de kennis en meningsvorming over bevolkingsvraagstukken bevorderen.

Een abonnement op DEMOS is gratis. U kunt uw aanvraag indienen via: demos@nidi.nl of via onze site: nidi.nl/nl/demos/

Bij gehele of gedeeltelijke overname van artikelen dient men een volledige bronvermelding te gebruiken. Graag ontvangt de redactie een bewijsexemplaar. De personen op de foto's komen niet in de tekst voor en hebben geen relatie met hetgeen in de tekst wordt beschreven.

Het NIDI is een instituut van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) en is geaffilieerd met de Rijksuniversiteit Groningen. Het NIDI houdt zich bezig met onderzoek naar bevolkingsvraagstukken.

colofon

DEMOS	is een uitgave van het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI).
Redactie	Harry van Dalen, hoofdredacteur Peter Ekamper, (web)redacteur Nico van Nimwegen, redacteur Lin Rouvroye, redacteur Juuil Spaan, redacteur Maaike van der Vleuten, redacteur Jasper Bosma, redacteur
Adres	NIDI/DEMOS Postbus 11650 2502 AR 's-Gravenhage (070) 356 52 00
Telefoon	demos@nidi.nl
E-mail	https://nidi.nl/demos
Internet	gratis
Abonnementen	Koninklijke Van der Most Opmaak www.up-score.nl

garije en Polen tussen 24 tot 35 procent lag. Deze cijfers laten zien dat, ondanks het gebruik van anticonceptie en het lage kindertal in Europa, ongeplande zwangerschappen en geboortes veel voorkomen. Dit fenomeen kan daarom niet ontbreken in theorieën en modellen over vruchtbaarheid en gezinsvorming in Europa.

Judith Koops, NIDI-KNAW/Rijksuniversiteit Groningen, e-mail: koops@nidi.nl

LITERATUUR:

- Bajos, N., H. Leridon, H. Goulard, P. Oustry en N. Job-Spira (2003), Contraception: From accessibility to efficiency. *Human Reproduction*, 18 (5), pp. 994-999.
- Baird, D.T. et al. (2018), Why after 50 years of effective contraception do we still have unintended pregnancy? A European perspective. *Human Reproduction*, 33 (5), pp. 777-783.
- Bearak, J. et al. (2020), Unintended pregnancy and abortion by income, region, and the legal status of abortion: Estimates from a comprehensive model for 1990-2019. *The Lancet Global Health*, 8 (9), pp. e1152-e1161.
- United Nations (2019), Contraceptive use by method 2019, Department of Economic and Social Affairs, Population Division, rapport no. ST/ESA/SER.A/435.

Anticonceptiegebruik en abortussen in Europa

	Europa ^a				
	Oost	Zuid	West	Noord	Totaal
Anticonceptiegebruik vrouwen in leeftijd 15-49 ^b	50%	54%	61%	68%	56%
Waarvan moderne methode	42%	45%	58%	60%	49%
Waarvan traditionele methode	7%	8%	2%	5%	6%
Waarvan niet gespecificeerde methode	1%	1%	1%	3%	1%
Modern anticonceptiegebruik ^b					
Langwerkende onomkeerbare methoden: sterilisatie	6%	7%	9%	20%	10%
Langwerkende omkeerbare methoden: prikpijl, staafje of spiraaltje	21%	9%	20%	20%	18%
Kortwerkende omkeerbare methoden: pil of condoom	73%	84%	71%	60%	72%
Percentage ongeplande zwangerschappen dat eindigt in een abortus ^c	66%	55%	38%	36%	49%

Noten: (a) Noord-Europa: Denemarken, Estland, Finland, Ierland, Letland, Litouwen, Noorwegen, Verenigd Koninkrijk en Zweden; Oost-Europa: Bulgarije, Hongarije, Moldavië, Oekraïne, Polen, Roemenië, Rusland, Slowakije, Tsjechië en Wit-Rusland; West-Europa: België, Duitsland, Frankrijk, Nederland, Oostenrijk en Zwitserland; en Zuid-Europa: Albanië, Bosnië-Herzegovina, Griekenland, Italië, Kroatië, Malta, Montenegro, Noord-Macedonië, Portugal, Servië, Slovenië en Spanje; (b) Bron data: United Nations (2019); (c) Bron data: Bearak et al. (2020).